

**Комунальний заклад
«Харківський ліцей № 5 Харківської міської ради»**

**Реалізація емоційно-ціннісної змістової лінії літературного
компонента засобами сучасних освітніх технологій на уроках
зарубіжної літератури**

Сімочкіна Даріна Денисівна,
учитель зарубіжної літератури
Комунального закладу
«Харківський ліцей № 5
Харківської міської ради»,
спеціаліст другої категорії

м. Харків

ПЕРСОНАЛІЇ

1. Прізвище, ім'я, по батькові – Сімочкіна Даріна Денисівна

2. Число, місяць, рік народження – 12.02.1997

3. Повна назва закладу освіти, який закінчила, рік закінчення – Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

4. Стаж педагогічної роботи – 6 років, початок педагогічної діяльності – 03.09.2018

5. Основні етапи педагогічної діяльності:

- 2018 – 2025 роки – учитель зарубіжної літератури у комунальному закладі «Харківський ліцей №5 Харківської міської ради»

6. Місце роботи, посада, яку обіймає – учитель зарубіжної літератури у комунальному закладі «Харківський ліцей №5 Харківської міської ради»

7. Педагогічні відзнаки та визнання

- Грамота управління освіти адміністрації Київського району Харківської міської ради, вагомий особистий внесок у навчання і виховання підростаючого покоління та за підсумками роботи у 2023/2024 навчальному році за сумлінну й плідну працю, високий рівень професійної майстерності

- Грамота управління освіти адміністрації Київського району Харківської міської ради за I місце в I (районному) турі Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2025»

- Харківський міський голова, подяка лауреату міського конкурсу «Учитель року – 2025» за сумлінну й плідну працю, високий професіоналізм, вагомий внесок у навчання і виховання молодого покоління

8. Сутність досвіду – емоційно-ціннісна лінія, що забезпечує розкриття гуманістичного потенціалу та естетичної цінності творів художньої літератури. Вона спрямована на формування духовно-емоційного світу учнів, їхніх етичних позицій, світоглядних уявлень і переконань, а також на розвиток інтересу учнів

до художньої літератури, розширення кола їхнього читання, орієнтування у світі класичної і сучасної літератури (зокрема в бібліотечних фондах, інтернет-ресурсах) із метою пошуку необхідної книги, розвитку вмінь і навичок читацької грамотності.

Сьогодні як ніколи важливо формувати в здобувачів освіти силу духу, взаємопідтримку, відчуття єдності. Мистецтво слова в таких умовах стає потужною зброєю, а література – ключовою освітньою галуззю, де можна знайти відповіді на найскладніші питання. Педагогічна ідея базується на формуванні соціально-емоційних навичок з використанням сучасних освітніх технологій, які не лише наближають учня до читання літератури, а й роблять цей процес живим, динамічним, захопливим. В умовах дистанційного навчання ми, сучасні педагоги-словесники, маємо перетворити екран комп'ютера на портал світу літератури, де кожен твір – це подорож, кожен герой – співрозмовник, а кожен урок – відкрита дискусія.

Отже, суть педагогічної ідеї полягає у використанні сучасних освітніх технологій в умовах онлайн-освіти для підвищення зацікавленості й активності учнів, формування духовних і моральних цінностей та емоційного інтелекту.

9. Методологічна основа педагогічного досвіду

На заняттях активно застосовуються методи, що наповнюють навчання дослідженням з елементами гри. Гейміфікація на платформах «Kahoot», «LearningApps», «Childdevelop» викликає дух змагання, перетворюючи опрацювання матеріалу на захопливу пригоду. Метод проєктів дає змогу учням відчути себе дослідниками: вони створюють віртуальні виставки на дошці «Padlet», аналізують літературні явища, презентують результати своїх досліджень за допомогою «Google-презентацій» та платформ-аналогів, розшифровують QR-коди і, навпаки, «закодовують» цитати із художніх текстів, тобто QR-код як інструмент урізноманітнює презентацією, додає елемент інтерактивної гри, а також є зручним і швидким методом систематизації матеріалу.

Задля поглиблення емоційно-ціннісного сприйняття текстів разом з учнями аналізуємо характери персонажів творів, складаємо цитатні характеристики,

створюємо портрети, укладаємо «кодекси честі». Такий підхід формує цілісну картину розуміння етичних та моральних рис характерів художніх образів. Утілюємо такий задум за допомогою ресурсів «YouTube», ШІ-редакторів, адже слово оживає, коли воно, по-перше, звучить, а, по-друге, пов'язане з іншими видами мистецтва. У такий спосіб здійснюються міжгалузеві зв'язки (література – кіномистецтво, література – фотомистецтво, література – інформатика, література – українська та іноземна мови). Відеофрагменти, мистецькі шедеври «GoogleArtsandCulture», інтерактивні порівняння текстів на «LearningApps» – усе це допомагає учням не лише читати, а й відчувати ту епоху, яку відтворювали письменники й детально «розглянути» події творів; це сприяє покращенню сприйняття художнього тексту й розвитку соціально-емоційних навичок учнівства.

Задля формування соціально-емоційних навичок (толерантності, вміння дослухатися до думок інших) використовується групова робота в сесійних залах «Zoom». Це не просто обговорення, а полілоги, що навчають слухати, чути, довіряти, брати на себе відповідальність і відстоювати власну думку. Робота зі штучним інтелектом на базі платформ «Canva», «ChatGPT» відкриває можливості для дискусій: що є мистецтвом у цифрову епоху, де межа між творчістю людини та алгоритмом роботи програм? «Чи можна вважати згенеровані ШІ картини й тексти мистецтвом?», «Чи поєднується концепт академічної доброчесності із застосуванням ШІ?» – на ці проблемні питання учні шукають відповіді упродовж уроків-диспутів, розвиваючи у такий спосіб критичне й аналітичне мислення. Такі уроки не лише сприяють виробленню толерантності, лідерських якостей, роботі в команді, але й формують ключову компетентність «Спілкування державною мовою» й наскрізні вміння критично оцінювати інформацію та відстоювати свою позицію.

Зміст

Вступ	6
Розділ 1. Теоретичні аспекти впливу зарубіжної літератури як дисципліни на розвиток емоційної компетентності учнів	8
1.1. Окремі методи залучення учнів до емоційного сприйняття художнього тексту	9
1.2. Роль сучасних освітніх технологій у процесі розвитку емоційного інтелекту	11
Розділ 2. Практичний досвід реалізації емоційно-ціннісно змістової лінії літературного компонента засобами сучасних освітніх технологій в умовах онлайн-освіти	13
2.1. Робочі інструменти для створення сучасного онлайн-уроку	14
2.2. Використання штучного інтелекту в освітньому процесі на уроках зарубіжної літератури	18
Висновки	24
Список використаних джерел	25
Додаток 1	26
Додаток 2	30
Додаток 3	33

Вступ

Емоційно-ціннісна лінія забезпечує розкриття гуманістичного потенціалу та естетичної значущості художніх творів. Його завданням є формування духовного й емоційного світу учнів, розвиток їхніх моральних орієнтирів, світоглядних позицій і переконань, а також стимулювання інтересу до читання. Важливою складовою цього процесу є розширення читацького кола та формування навичок орієнтації у світі класичної й сучасної літератури, зокрема через бібліотечні ресурси та інтернет-джерела, що сприяє підвищенню рівня читацької грамотності.

В умовах суспільних викликів, які сьогодні переживає наша держава, особливої актуальності набуває виховання сили духу, взаємної підтримки та почуття національної єдності. У цьому контексті мистецтво слова постає як вагомий інструмент духовного впливу, а література як ключова освітня галузь здатна забезпечити відповіді на складні світоглядні питання. Моя педагогічна діяльність ґрунтується на розвитку соціально-емоційних компетентностей учнів із застосуванням сучасних освітніх технологій, що надає процесу читання інтерактивного, динамічного й особистісно значущого характеру.

Актуальність дослідження: впровадження сучасних освітніх технологій в умовах онлайн-освіти для підвищення зацікавленості й активності учнів, формування їх моральних орієнтирів та ключових компетентностей: інформаційно-цифрової, соціально-громадянської, екологічної, загальнокультурної тощо.

Виходячи з актуальності дослідження проблеми, мета роботи полягає у пропозиції способів створення середовища, яке стимулює інтерес до процесу читання і зарубіжної літератури як дисципліни, заохочує дітей досліджувати тексти і вільно інтерпретувати їх, розвиватися творчо в умовах дистанційного навчання .

Окресленою метою зумовлені наступні **завдання**:

- визначити теоретичні аспекти впливу зарубіжної літератури як дисципліни на розвиток емоційної компетентності учнів;

- описати практичний досвід використання сучасних освітніх технологій в умовах онлайн-освіти;
- за допомогою методичних розробок уроків надати приклади використання сучасних освітніх технологій.

Новизна педагогічного досвіду полягає в розробці та застосуванні новітніх освітніх і мультимедійних інтернет-платформ для реалізації емоційно-ціннісної змістової лінії літературного компонента в умовах дистанційного навчання для досягнення стійких, високих результатів у навчанні та вихованні, формуванні в учнів емпатії, громадянської стійкості, загальнокультурної ерудиції і життєвих принципів.

Розділ 1. Теоретичні аспекти розвитку емоційного інтелекту на уроках зарубіжної літератури

У ході реалізації освітнього процесу учні щоденно розв'язують завдання, виконують граматичні вправи, осмислюють здобуті знання та поступово готуються до життєвих викликів сьогодення. Ця діяльність формує не лише інтелектуальні вміння, а й підґрунтя для майбутнього вирішення складних соціальних проблем. Водночас ефективна соціалізація особистості неможлива без сформованого емоційного інтелекту. В сучасній українській педагогіці і психології, а також у працях західних науковців все частіше наголошується важливість розвитку емоційного інтелекту, адже він (EQ) має не менше, а подекуди й більше значення для досягнення успіху, ніж традиційний інтелект (IQ) та професійні компетентності.

В умовах високого рівня стресу, що є неминучим у сучасних реаліях українців, особливого значення набуває здатність особистості адаптуватися до постійних змін, долати інтелектуальні та емоційні навантаження, а також ефективно відновлювати власні ресурси. Розвинені навички емоційного інтелекту, зокрема усвідомленість і вміння регулювати власні емоційні стани, сприяють підвищенню стресостійкості та продуктивності. Крім того, емпатія та соціальна компетентність забезпечують успішну командну взаємодію та створюють умови для реалізації лідерського потенціалу.

Вперше термін EQ був використаний у 1990 році Дж. Мейером та П. Селовеєм, котрі під емоційним інтелектом мали на увазі здатність ідентифікувати свої власні емоції та емоції інших людей, визначати значення емоцій, їхні зв'язки один з одним та використовувати емоційну інформацію як основу для мислення, прийняття рішень та дій. Вчені-дослідники переконані: від рівня розвитку емоційного інтелекту залежить успішність соціального життя людини. Вивченням цієї теми займаються спеціалісти по всьому світові. Серед них Р. Бар-Он, Д. Гоулман, Дж. Мейєр, П. Селовей, Л. Морріс та інші.

Художня література та її інтерпретація перш за все торкається почуттів учнів. На уроці зарубіжної літератури вони не тільки знайомляться з життям, вони його проживають разом з героями, збагачуючи свій емоційний багаж. Не

можна не погодитися з точкою зору Л.С. Виготського: «Тільки те знання може прищепитися, яке пройшло через почуття учня». Тому уроки зарубіжної літератури – найважливіший засіб розвитку емоційного інтелекту, своєрідна профілактика виявів агресії, дефіциту любові та милосердя. Це урок, на якому вчитель має вразити учнів, показати справжнє диво, що захопить дитину та торкнеться її душі, адже естетичне у мистецтві проймає всі елементи твору, але не існує «для себе», а стає красою у свідомості людини. Отже, урок літератури має стати сьогодні гнучким, яскравим, емоційним, наочним, креативним. Тільки за таких умов можна сподіватися на відгук у душі учнів.

1.1. Окремі методи залучення учнів до емоційного сприйняття художнього тексту

Ефективним методом залучення учнів до переживання художнього твору є емоційна подача матеріалу, що може бути спрямована на первісне знайомство з автором, твором, може бути використана на етапі попередньої підготовки до сприйняття конкретного розділу або для загальної атмосфери у класі, навіть в кінці вивчення теми чи на етапі рефлексії. Емоційну ситуацію можна створити за допомогою прийому художнього читання (вчителем, підготовленими учнями, майстрами слова в запису). Матеріалом для художнього читання та емоційного настрою може бути текст твору, факти біографії письменника, поетичні твори, використані в якості епіграфу до уроку. Емоційному викладенню матеріалу сприяють і спеціально дібрані музичні твори, які стануть своєрідною увертюрою до уроку, фоном для читання творів чи виконанню творчих робіт з метою створення певного настрою. Ці прийоми сприяють образному осмисленню інформації, концентрують увагу.

Перший етап вивчення художнього твору – підготовка до сприйняття. Його мета – зацікавити учнів, пробудити в них допитливість, бажання прочитати певний твір. Важливо, щоб інформація на цьому етапі була особистісно значущою для учнів, спонукала їх до створення паралелей між ситуацією, описаною у творі, та власним досвідом чи майбутніми перспективами. Творчі завдання на цьому етапі можуть сприяти активному залученню учнів до процесу

пізнання – певної художньої дійсності та власної рецептивної оцінки. Наприклад, ознайомившись з біографією письменника, учні обирають найцікавіший факт з його життя, який найбільше вразив їх або здивував, повідомляють його однокласникам, свій виступ починають словами: «В біографії митця мене найбільше вразив такий факт..., тому що...».

Стимулювати процес створення асоціативних ланцюжків, а також акцентувати конкретні аспекти матеріалу допомагає і звернення до читацького досвіду та загальної ерудиції учнівства – афоризмів, крилатих висловів, окремих фрагментів прозових та поетичних творів.

Глибоке занурення в текст також цілком сприяє залученню учнів до емоційного дослідження художнього твору. Так, наприклад, ефективним прийомом є робота з художньою деталлю. Основна мета – через деталь звернути увагу учнів на розуміння ідейно-художнього змісту. Варто звернути увагу й на інші аспекти: мотив і мелодика, простір і час, лексика, яка підкреслює конкретні особливості тексту.

Рефлексивне читання, засноване на емпатії та співпереживанні, – один із найефективніших способів емоційного сприйняття тексту, який допомагає учням не тільки розуміти душевний стан персонажів, авторське обґрунтування того, що відбувається, а й підтекстову інформацію. Рефлексивне читання допомагає усвідомити закономірності, дає зрозуміти, що у мистецтві не буває нічого випадкового.

На етапі занурення у твір часто використовують мистецькі зв'язки: учні мають можливість порівняти власне бачення історії з екранізаціями, театральними постановками за мотивами твору, що вивчається; часто вчитель долучає ілюстрації, репродукції відомих картин, скульптури тощо, пропонує учням самостійно визначити асоціації та дібрати паралель з інших мистецьких галузей.

Доторкнутися до того, що вивчається, зробити отриману інформацію такою, що переживається особисто, можна за допомогою асоціативних переживань кожного окремого учня (створення асоціацій, складання асоціативного кола, асоціативної гірлянди), йдучи від слова до почуття. Як

правило, така робота не вимагає окремої підготовки та подобається учням. Асоціації може викликати слово, образ, вираз, музика, звуковий ряд. Можна, навпаки, уявити героя у вигляді певного образу. Йде опора на внутрішні мотиви учнів, самооцінка на основі застосування індивідуальних еталонів. Мета використання подібних прийомів – вивчення свого внутрішнього стану в певний момент відносно теми уроку та роботи з текстом твору. Прийомом «Розфарбуй свої почуття» пропонується розфарбувати свій стан в певний момент, виявити, якого кольору почуття відчуває учень до героя, ситуації, якого кольору сама ситуація, з яким кольором асоціюється персонаж тощо. Виконувати можна як письмово, так і усно. Через колір можна сприймати середовище або предмет, отримуючи якісь враження (легкість, важкість та інше). Колір підсвідомо впливає на нас і через асоціації. Але цей вплив більш індивідуальний та накопичується у процесі набуття життєвого досвіду. Тому колір використовується як фон для запису ключових слів теми, тексту, для створення контрасту. Доцільно його використовувати при вивченні поезії, зокрема творів французьких символістів, що вони в своїх творчостях майстерно грали із семантикою кольорів.

Названі методи залучення учнів до емоційного сприйняття художнього тексту – лише невелика частка з існуючих, адже способи інтерпретації художнього обмежені лише фантазією педагога.

1.2. Роль сучасних освітніх технологій у процесі розвитку емоційного інтелекту

В умовах дистанційного навчання гостро постає необхідність використання сучасних технологій, зокрема і в контексті розвитку емоційного інтелекту учнівства. Використання цифрових платформ для обговорень літературних творів дає можливість учням висловлювати свою думку, реагувати на думки однокласників, робити висновки та взаємодіяти в медіапросторі навіть на відстані в тисячі кілометрів. Платформи для створення віртуальних проєктів чи віртуальних виставок дають учням можливість побачити та створити свої інтерпретації творів мистецтва, використовуючи ресурси, доступні в Інтернеті. Такі інтерактивні заняття не лише розвивають емоційне сприйняття, а й

допомагають учням покращити навички роботи з інформацією, що є важливим для розвитку їхньої компетентності в сучасному світі.

Особливу увагу треба приділити таким практикам, які передбачають творчу діяльність учнів, орієнтуючи їх на практичне застосування здобутих знань та емоційних переживань. Наприклад, учні можуть створювати інтерпретації літературних персонажів, проводити дебати на тему вибору моральних рішень героїв творів, брати участь у проєктах, що стосуються історії того періоду, в якому розгортається дія. Це дозволяє не тільки формувати критичне мислення, але й підтримувати творчий підхід до вивчення зарубіжної літератури. Педагог, використовуючи методи інтерактивного навчання, допомагає учням долати емоційні бар'єри та сприяє розвитку їхнього внутрішнього світу. Взаємодія з учнями на таких уроках дозволяє вчителю створити сприятливу атмосферу, де діти можуть відкрито виражати свої емоції, ділитися думками, розвивати не тільки когнітивні, але й емоційні аспекти своєї особистості.

Використання сучасних технологій у навчанні зарубіжної літератури значно підвищує ефективність роботи з емоційним інтелектом. Уроки можуть включати створення учнями мультимедійних презентацій на основі твору, що дозволяє візуалізувати емоції героїв через графіку, звук та текст. Наприклад, під час вивчення твору Джейн Остін «Гордість і упередження» учні можуть створювати презентації, в яких відображають внутрішній світ персонажів через їхні дії, жести та вирази обличчя. Це не лише сприяє кращому розумінню літературного матеріалу, але й допомагає дітям висловлювати свої емоції та почуття через творчі проєкти.

Протягом останніх років мої учні брали участь у різноманітних творчих проєктах, конкурсах, марафонах, флешмобах, таких як: Всеукраїнському конкурсі написання есе «Війна за СВІЙ шлях» (дитячий погляд), Всеукраїнському конкурсі учнівських творчих робіт «Я – журналіст!». Збільшилася ініціативність проєктно-дослідницької діяльності серед учнів середньої школи – як внутрішньошкільної, в межах уроків зарубіжної літератури, так і на рівні району й міста: наразі триває підготовка учнів до участі в науково-практичній конференції «Перші кроки в науку».

Розділ 2. Практичний досвід реалізації емоційно-ціннісно змістової лінії літературного компонента засобами сучасних освітніх технологій в умовах онлайн-освіти

Представимо основні інструменти вчителя для створення творчої атмосфери. Впровадження дистанційної освіти до освітнього процесу визначило нові ризики і виклики у викладанні всіх шкільних дисциплін, зокрема зарубіжної літератури. Звісно, такий спосіб організації навчання має як позитивні, так і негативні аспекти. До безперечних переваг дистанційної освіти можна віднести підвищення індивідуалізації навчання. Учень може опановувати матеріал в комфортному для себе темпі, завдяки розподілу на синхронний та асинхронний режими. Дистанційне навчання дозволяє залучити до роботи дітей, які знаходяться в інших містах, а деякі в інших країнах, що є актуальним в умовах сьогодення.

Варто відзначити, що й умови війни також внесли свої неминучі корективи. Постала необхідність враховувати психологічний стан усіх учасників навчального процесу, вразливість і можливу тривожність. Тепер на першому плані не лише результативність, але й підтримка дитини у цей важкий період. Це вимагає деякої обережності у висвітленні учителем певних тем. Наприклад, теми смерті, втрат, руйнувань, вимушеної розлуки з рідними можуть бути дуже вразливими для учнів.

Прочитання художніх творів сьогодні також набуває нового звучання. Наприклад, знайома фраза з казки Р. Кіплінга «Мауглі» про гармонію людини і природи «Ми з тобою однієї крові – ти і я...» сьогодні прочитуються інакше, насамперед, про єдність поглядів і переконань. Так само, як абсолютно нового прочитання, наповненого реаліями війни, набуває і відомий цикл романів Дж. Ролінг про Гаррі Поттера.

Зважаючи на те, що сучасний учень-читач важко сприймає довгі тексти, доцільно використовувати такий прийом, як маркування важливої інформації. Доцільними будуть різноманітні прийомівізуалізації, що будуть привертати увагу на важливих для учнів фактах і явищах. Інформаційні плакати, «хмари слів», схеми тощо. Використання на уроці ілюстративного матеріалу, що містить

так звані «емоційні подразники», також сприятиме глибшому засвоєнню матеріалу.

Важливим також є технічний аспект здійснення дистанційної освіти – а саме платформи, сайти та базові програми, що допомагають вчителю впорядкувати інформацію, ввести різноманіття у звичайну Zoom-конференцію, зробити урок більш виразним та емоційним.

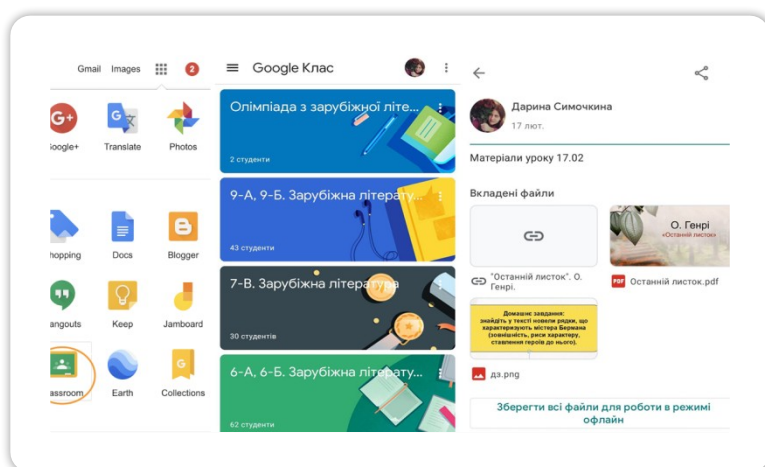
Засоби та платформи, якими ефективно користуюся на своїх уроках, представлені у підрозділі 2.1.

2.1. Робочі інструменти для створення сучасного онлайн-уроку

У своїй роботі я використовую наступні інструменти для створення

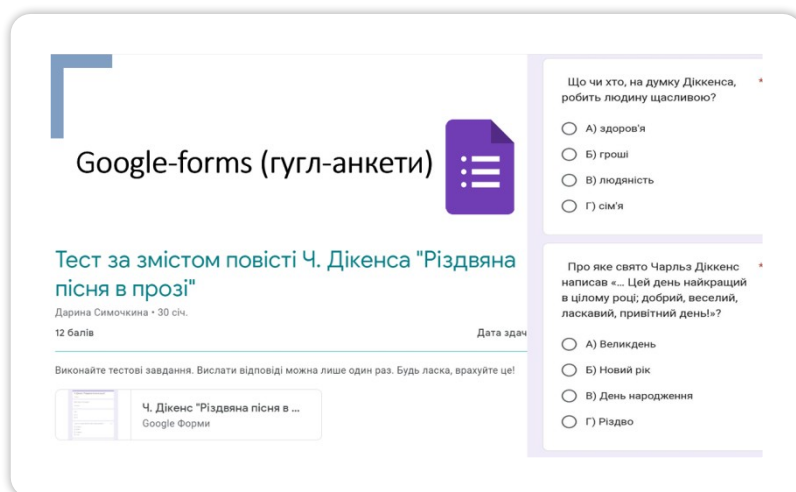
сприятливих умов навчання та атмосфери доброзичливості на уроці:

1. Сервіси Google, зокрема Google-клас, Google-форми, Google-таблиці, презентації та документи, відео-хостинг YouTube. Google-клас використовується як базова

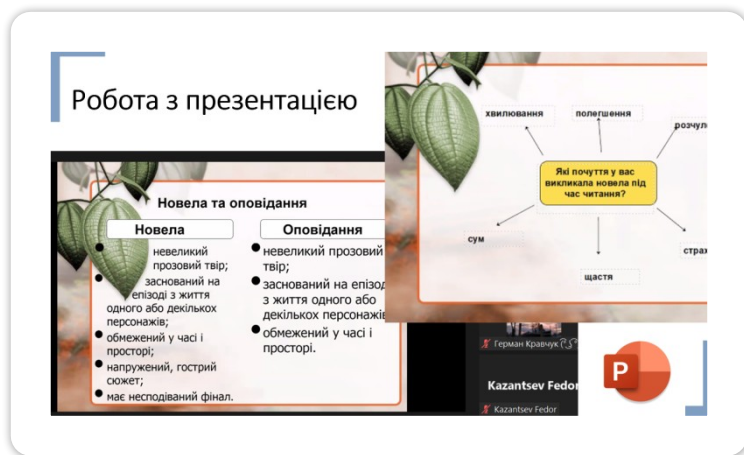
схованка, де зберігаються всі матеріали наших уроків, такі як підручники, презентації, цікаві посилання, відеороліки, цікаві джерела для самостійного дослідження здобувачів освіти – абсолютно все, до чого звертаюся під час конференції. Це дозволяє учням продивлятися матеріали у будь-який зручний для них час, що є особливо актуальним для тих, хто паралельно відвідує очні заняття за кордоном.

Google-форми є найпростішим способом скласти

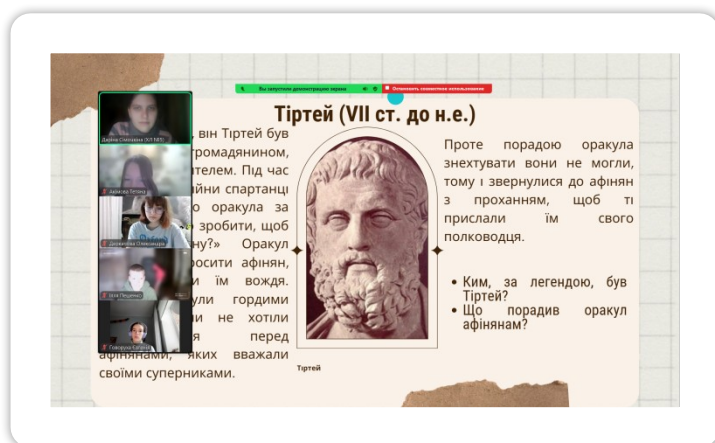
тестові завдання. Налаштування анкети дозволяють позначити правильні варіанти відповідей та виставити фіксовану кількість балів за кожне правильно виконане завдання. Таким чином по закінченню тесту дитина автоматично бачитиме свою оцінку.

Переваги Google: повністю безкоштовний, адаптований українською мовою, не потребує додаткового програмного забезпечення. Для використання сервісів Google достатньо лише мобільного пристрою та доступу до мережі.

2. Базовим інструментом вчителя також вважається презентація. Існує

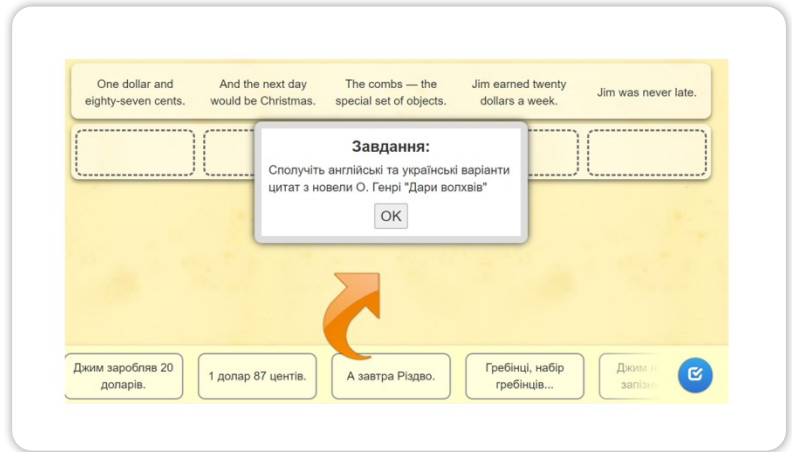
безліч програм для створення презентацій, але для мене найбільш зручними є традиційні Powerpoint, Google-презентація та CanvaforEducation. Ефективною мені здається спільна робота з учнями на активному слайді. Наприклад, вид роботи «Сонечко»

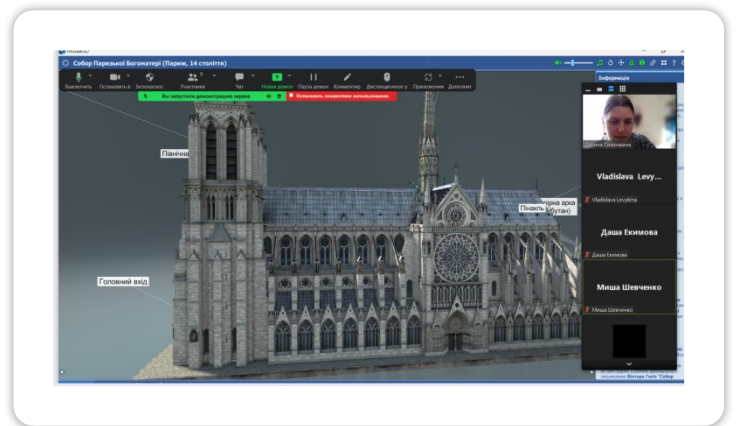
або «Асоціативний ланцюжок». Озвучені відповіді друкуються учителем або безпосередньо учнем на слайді та зберігаються.

Сервіс CanvaforEducation пропонує користувачам безмежну кількість готових дизайнів на будь-яку тематику: від давньогрецьких міфів до творчості модерністів. Ресурс також має можливість інтеграції сторонніх гейміфікаційних та мультимедійних платформ у презентацію, має кілька влаштованих застосунків для роботи зі штучним інтелектом, а також створення qr-кодів.

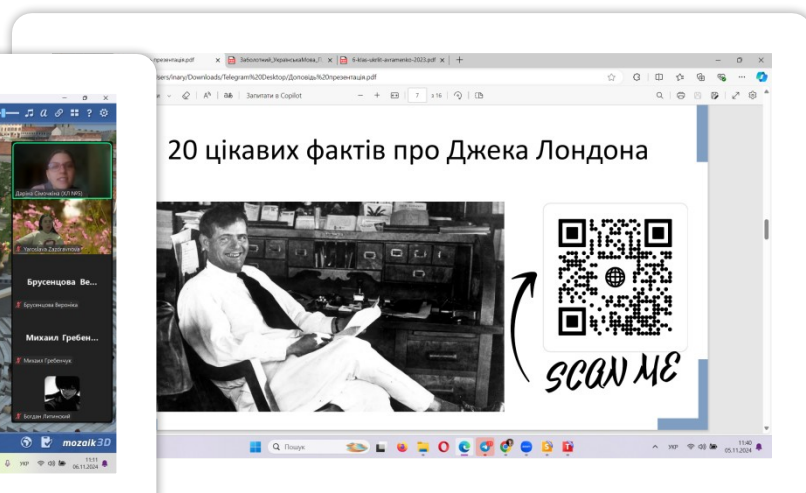
3. Одна із найвідоміших та зручних у використанні гейміфікаційних платформ – learningapps.org. Учитель має можливість скласти завдання самостійно або використати вже існуючі. Приклад вправи:

зіставте цитати з новели О. Генрі «Дари волхвів» мовою оригіналу та в українському перекладі. Таким чином можливо задіяти міжпредметні зв'язки із дисципліною «Іноземна мова (англійська)», дослідити лексичні особливості автора та порівняти із перекладом українською. Шаблон завдання можна використати для створення нових вправ: знайти відповідність між епізодом твору та частиною композиції, відтворити правильну послідовність подій у сюжеті тощо.

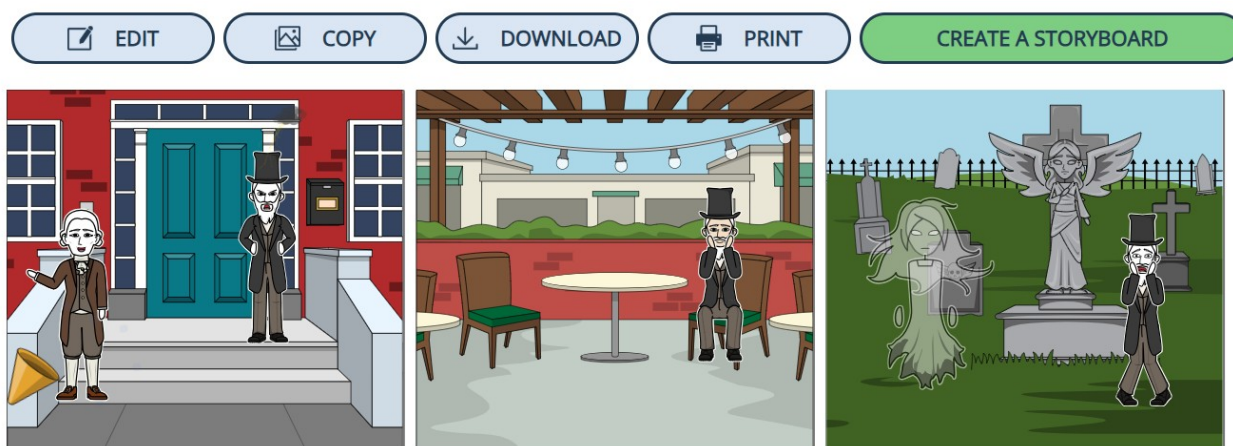
4. Застосунок Mozaik3D – це лише один інструмент популярної освітньої платформи Mozaikeducation або MozaWeb.com. Це інтерактивні 3D-сцени на будь-яку тему (на сайті існує предметний розподіл: від хімії до мистецтва). На жаль, розділу «Література» на сайті ще не створено, але такі 3D-сцени цікаво використовувати в якості міжмистецьких зв'язків. Сучасним учням важливо розуміти, що те, що вони

вивчають, не існує у вакуумі, але певним чином пов'язане з іншими дисциплінами та безпосередньо з життям. Пов'язати перегляд таких сцен можна як із сюжетом певного твору, так і з вивченням біографії автора. Так учням 6 класу пропонується дослідити табір золотошукачів на Алясці за часів золотої лихоманки у США початку ХХ століття. 7-класники визначають метафоричність образу акули в межах вивчення оповідання «Останній дюйм» Дж. Олріджа, одного з героїв якого травмувала червономорська акула, на прикладі 3D-сцени. Ще один приклад: виявлення типових стилістичних рис в архітектурі собору Паризької Богоматері у рамках вивчення твору «Собор Паризької Богоматері» Віктора Гюго для старших класів. Звертаю увагу, що використання цього інструменту не може виступати єдиним видом діяльності на уроці, але чудово врізноманітнює подачу матеріалу та сприяє формуванню емоційного враження учнів й асоціативних ланцюжків.

5. Ще одна інтерактивна гейміфікаційна платформа – wordwall.net. Вона дозволяє створювати яскраві квести, адвент-календарі із «передбаченнями», кросворди, анаграми, ребуси тощо.

6. Безкоштовний сервіс storyboardthat.com – зручний інструмент для створення простих коміксів. Цей інструмент доцільно використовувати в якості творчого завдання, адже в своїх роботах учні з великим ентузіазмом додають до

сюжету альтернативні шляхи розвитку подій, по-сучасному інтерпретують ситуації, описані у творі, та співставляють безпосередньо зі власним життям. Таким чином учні 6 класу можуть визначити основні стадії духовного перетворення Ебенезера Скруджа із «Різдвяної пісні в прозі» Чарльза Дікенса та

створити власний комікс. Цей вид роботи також можливо провести на базі сервісу [CanvaforEducation](#).

2.2. Використання штучного інтелекту в освітньому процесі на уроках зарубіжної літератури

Існує безліч платформ та інструментів на базі штучного інтелекту. Особисто я класифікую їх як графічні, текстові, аудіальні та змішані (платформи для створення тематичних відео, презентацій і вправ, ШІ-фільтри у соціальних мережах).

Зручними графічними ШІ-інструментами є генератори зображень Microsoft Bing та Dall-e. Принцип їх роботи надзвичайно простий: для створення унікального зображення необхідно сформулювати та надрукувати промпт (запит з описом бажаного результату). Чим детальнішим буде запит – тим більше фінальний продукт відповідатиме нашим очікуванням, тому особливо важливо приділяти

увагу деталям: стилістиці зображення (реалізм, мультиплікація, стилізація відомих художніх робіт тощо), кольоровій гамі, кількості центральних об'єктів, персонажів та їхнім характерним особливостям. Використання таких інструментів можливо на кожному етапі уроку. Наприклад, для емоційного налаштування я часто використовую вправу «Криголам», в якій учні мають обрати згенероване зображення, що відповідає їх емоційному стану, настрою чи очікуванням щодо уроку.

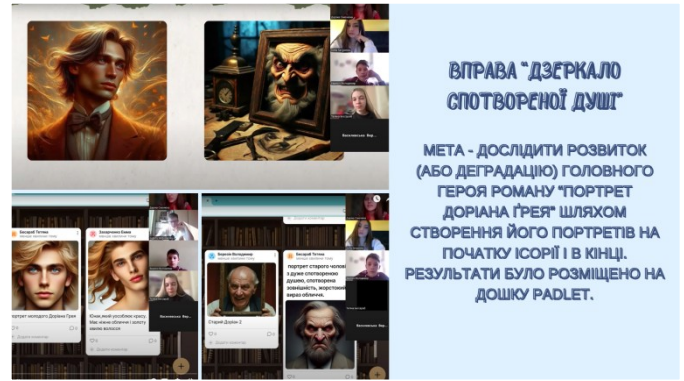
Допомагає генератор зображень і на етапі роботи з текстом. Вправа «Портрет героя» дозволяє учням відтворити зовнішність персонажа та співвіднести її із власним уявленням. Перший крок – знайти відповідні цитати. Так Чарльз Дікенс пише про Ебенезера Скруджа, головного героя «Різдвяної пісні в прозі», з якою учні знайомляться в 6 класі: «Скрудж був скупий, як сам диявол, скнаристий і гострий, мов кремій, з якого не висікаєш іскри великодушності, потайний, мов устриця. Мороз у нього в душі щипав йому щоки, скував йому ходу, скулив губи,

зробив голос різким; від нього йшов іній на голові, бровах і змерзлих щетинистих щоках...», «Його худорляве тіло мало гострі кути, ніс був загострений, щоки запалі, хода різка, очі – червоні, губи – сині, голос – скрипучий, а мізки – холодні, як лід...». Наступний етап – сформулювати стислий, але влучний запит для штучного інтелекту, наприклад: «Старий, худорлявий чоловік із загостреними рисами обличчя та запалими щоками, крижаними синіми губами, почервонілими очима й щетинистими бровами, ніби вкритими інієм. Його ніс загострений, постава – скута. Він одягнений у темний, застарілий вікторіанський одяг, а його обличчя випромінює гіркоту та холодне серце. Зображення у реалістичному стилі, в темних тонах». Таким чином, ми отримаємо зображення, яке учні мають проаналізувати: чи відповідає зображення їхнім очікуванням? Чи таким Дікенс змальовує Скруджа? Якщо ні, то що саме відрізняє його? Де у створеному запиті криється помилка, адже штучний інтелект ілюструє перш за все наші слова – те, що ми у нього запитали. Запропонована вправа дозволяє розвивати увагу учнів до деталей, їхню креативність, здатність пошуку ключових елементів тексту та сприяє підвищенню рівня володіння державною мовою. Так само вчитель може генерувати портрети на основі цитатної характеристики, створювати зображення найрізноманітніших літературних героїв у вправі «Впізнай персонажа», запропонувати учням здогадатися, хто перед ними,

актуалізувати читацький досвід і пригадати твори, прочитані раніше.

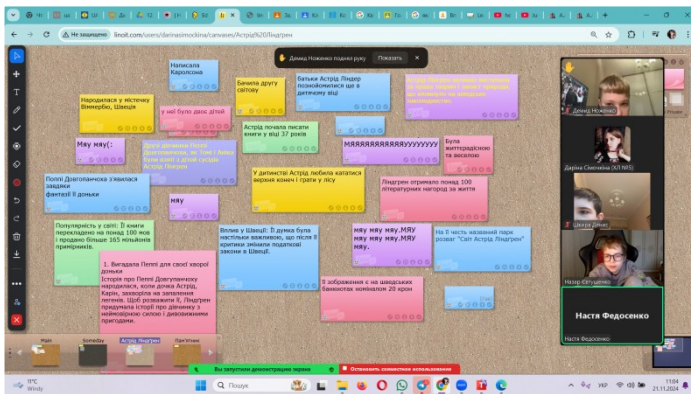
Такий спосіб використання графічних інструментів може зацікавити не лише учнів 6 класу. На уроках вивчення роману «Портрет Доріана Грея» у 10 класі я використовую вправу «Дзеркало спотвореної душі», щоб дослідити розвиток (або деградацію) головного героя.

Робота також складається з кількох етапів: учні генерують Доріана Грея на

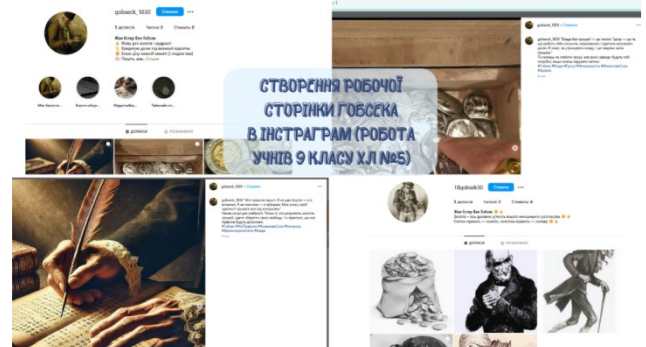
початку твору, молодого, жвавого, чистого, сповненого краси, та його портрет наприкінці: озлобленого старого, зморщеного, змарнілого та огидного.

Результати власної праці для оцінення і порівняння учні розміщують на інтерактивних

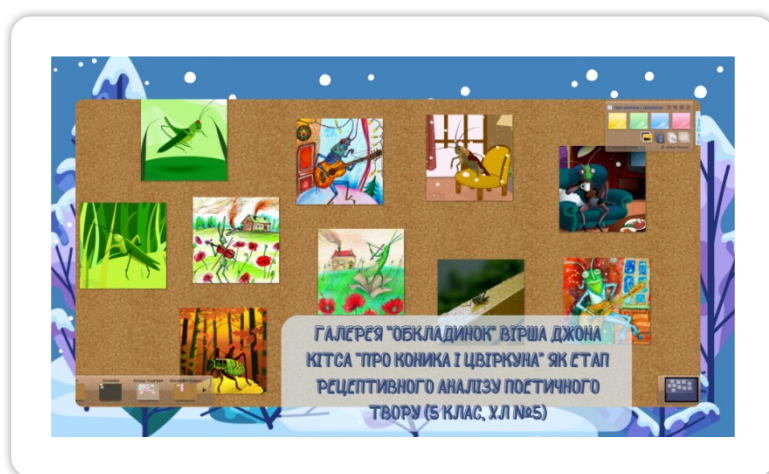
дошках – Padlet або Lino.

У 8-9 класах використати генератор зображень можна для створення аватару і дописів на сторінці персонажа у соціальній мережі. Цю вправу я пропоную як індивідуальний проєкт. Мета – розвинути креативність учнів, запропонувати їм уявити героїв у сучасному світі, співвіднести їхній досвід із власним. У 8 класі учні створюють сторінки Джульєтти Капулетті чи Ромео Монтеккі у Фейсбуці, зображають їх звичайними підлітками XXI століття,

своїми однолітками. У 9 класі я пропоную учням створити робочу сторінку Гобсека в Інстаграмі.

Можна використовувати генератори зображень і для дослідження поезії. Так, наприклад, учні генерують «обкладинки» поетичних творів як етап рецептивного аналізу. Рецептивний аналіз – це форма роботи, що об'єднує текст і читача, розвиває емоційний інтелект та творчий потенціал. Це не визначення теми, ідеї, художніх засобів, думки автора, а вивчення читацьких реакцій та оцінок, захоплива подорож від об'єктивного до суб'єктивного сприйняття. Класичний варіант «обкладинки» поезії як етапу рецептивного аналізу виконується власноруч: учні малюють центральні образи віршів фарбами, олівцями, фломастерами, використовуючи кольори, що, на їхню думку, відповідають настрою поезії. Проте дистанційний формат

дозволяє запропонувати альтернативу – сформулювати детальний запит та згенерувати «обкладинку» за допомогою штучного інтелекту. Мета вправи – продемонструвати учням унікальність їхнього світогляду, адже кожен з нас має свій неповторний досвід і бачить твір по-своєму. Особисто я використовую цей метод на уроках 5-7 класів. Наприклад, при вивченні поезії Дж. Кітса («Про коника і цвіркуна») чи Г. Гейне («Задзвени із глибини»).

Текстові ШІ-інструменти не менш цікаві й ефективні. На мою думку, найпростішими у використанні є сайти «Чат GPT» та «Gemini», які є повними аналогами. Їхні функції майже безмежні для вчителя – від створення індивідуальних передбачень для адвент-календаря, приуроченого певному святу, події тощо, (елемент емоційного налаштування) до формування повноцінних тестових завдань. Крім того, подібні інструменти зручно використовувати для генерування простих текстів. Наприклад, в межах знайомства з японською

поезією у 6 класі я генерую хайку і пропоную учням порівняти їх з поезією МацуоБасьо.

Визначте серед запропонованих хайку ті, що створені штучним інтелектом, і хайку майстра МацуоБасьо.

1) Сонце встає знов, Дніпро несе срібну мрію, Верби шепочуть.	3) Осіння паморозь! Рукою доторкнешся, І на долоні сльози палахтять.
2) Сад Шевченка, Вогні міста спалахують, Слобідський світанок.	4) Тихі Карпати, Мліє світанок в тумані, Річка співає.

Вправа використовується на етапі закріплення матеріалу, коли учні вже володіють жанровими особливостями хайку та поняттям «підтекст», і дозволяє визначити недоліки штучного інтелекту, а саме брак глибини, філософського сенсу, метафоричності образів. В контексті завдання постає низка проблемних питань: що головне у мистецтві? Чи здатен штучний інтелект замінити митців? Чи можна вважати згенерований текст мистецтвом?

Ще одним важливим аспектом вивчення предметів мовно-літературного циклу я вважаю словникову роботу, адже література – невичерпне джерело нашої лексики. Кажуть, що зустрічають за одягом, але я переконана: думку оточуючих при знайомстві формує наше мовлення. При вивченні зарубіжної літератури учні стискаються з багатьма запозиченими та застарілими словами, які майже не вживаються у повсякденні, тож не дивно, що навіть після дослідження семантики таких слів, часто трапляються лексичні та орфоепічні помилки. Для роботи над наголосами я використовую генератор аудіо Narakeet, який дозволяє озвучити будь-який текст. На жаль, в цьому аспекті штучному інтелекту також є чому навчитися: генератор часто допускає орфоепічні помилки. Завдання учнів – прослухати текст, виявити недоліки у наголосах та виправити їх. Таку вправу я пропоную не лише на зарубіжній літературі, а ще й на уроках української мови.

Не секрет, що література як вид мистецтва міцно по'язана із живописом, адже мистецькі течії знаходять відображення не лише у текстах. На своїх уроках я пропоную учням віртуальні екскурсії до музеїв різних куточків світу за допомогою сайту Google Arts&Culture. Цей інструмент допомагає швидко класифікувати картини за епохою, мистецькими особливостями, навіть кольорами; учні мають можливість зазирнути у театр «Глобус» епохи Шекспіра,

побачити та порівняти творче Середньовіччя Європи та Азії, поринути у вир модерністського різноманіття – і все це за лічені секунди.

Запропоновані мною інструменти і вправи, безперечно, є лише дрібною, піщинкою у тій безмежній пустелі можливостей, яку пропонує нам штучний інтелект, проте разом із благом прогресу педагоги зустрілися з викликами. Проблема дотримання академічної доброчесності зараз як ніколи актуальна, тому важливо донести до учнів ризики використання генеративного ШІ. Наприклад, чат GPT (та його аналоги) часто відповідає з посиланням на найпоширеніші джерела мережі, які є популярними, але не завжди правдивими. Графічні ШІ-інструменти цікаві у використанні, проте часто їх цінність для мистецтва, а також доречність ставляться під сумнів. Як і будь-який інструмент, ШІ варто використовувати етично та з розумінням можливих наслідків, а до продуктів штучного інтелекту, як і до більшості джерел у мережі, варто ставитися критично.

Висновки

Розвиток емоційно-ціннісної змістової лінії літературного компонента є необхідним та незамінним на тлі викликів сьогодення. Використання мультимедійних платформ та інтерактивних ресурсів активно сприяє підвищенню рівня зацікавленості учнів, розвитку їхнього емоційного інтелекту і читацької компетентності; зумовлене соціальними й освітніми тенденціями, психологічними особливостями сучасних дітей. Практичний досвід використання згаданих платформ в 5-11 класах підтверджує ефективність цього підходу.

Отже, завдяки мультимедійним технологіям вчитель здатен створити середовище, яке стимулює інтерес до процесу читання і зарубіжної літератури як дисципліни, заохочує дітей досліджувати тексти і вільно інтерпретувати їх, розвиватися творчо в умовах дистанційного навчання.

Однак, важливо враховувати, що використання подібних платформ в навчальному процесі повинне бути обґрунтоване і відповідати конкретним навчальним цілям та завданням. Обираючи технології, необхідно забезпечити баланс між розвагою та навчанням.

Усі названі методи мають єдину мету – не просто викладати предмет, а виховувати цілісну толерантну особистість, допомогти учням відчувати літературу як мистецтво слова, що є діалогом із вічністю, сформувати духовні й моральні цінності, соціально-емоційні навички та естетичний смак.

Аналізуючи свою педагогічну діяльність, дійшла висновків, що зазначені методи є продуктивними, адже учні беруть участь у конкурсах, пишуть есе, досліджують твори, створюють проєкти, вчаться відстоювати свою життєву позицію, тобто стають тими особистостями, які будуть розбудовувати майбутнє із відкритим серцем, хоробрістю, глибоким розумом і непохитною вірою в справедливість.

Використані джерела

1. Богосвятська, А. М. (2020). Розвиток емоційного інтелекту у процесі соціалізації учнів на уроках зарубіжної літератури. Посібник для вчителів зарубіжної літератури. Доступно за посиланням: <https://vseosvita.ua/library/embed/010042g4-d9af.docx.html> Мироник, О.С. (2019).
2. Лекція - методична панорама «Емоційний інтелект як соціально значуща інтегральна властивість особистості. Технології, методи розвитку емоційного інтелекту на уроках літератури». Доступно за посиланням: <https://naurok.com.ua/leksiya—metodichna-panorama-emociyniy-intelekt-yak-socialno-znachuscha-integralna-vlastivist-osobistosti-tehnologi-metodi-rozvitku-emociynogo-intelektu-na-urokah-literaturi-235945.html>
3. Ключник, Н. (2022). Розвиток емоційного інтелекту на уроках зарубіжної літератури. Використання QR кодів. Доступно за посиланням: <https://naurok.com.ua/material-do-uroku-rozvitok-emociynogo-intelektu-na-urokah-zarubizhno-literaturi-vikoristannya-qr-kodiv-279651.html>
4. Антоньяца, Д. (2021). Формування емоційного інтелекту на заняттях з літератури. Журнал «Грааль». Доступно за посиланням: https://archive.journal-grail.science/index.php/2710_3056/article/view/1963
5. Затока Н. «Емоційний інтелект через призму зарубіжної літератури: методи та практики розвитку емоційної компетентності учнів у контексті мистецької освіти». Доступно за посиланням: <https://vseosvita.ua/library/stattia-emotsiyniy-intelekt-cherez-pryzmu-zarubizhnoi-literatury-metody-ta-praktyky-rozvytku-emotsiynoi-kompetentnosti-uchniv-u-konteksti-mystetskoj-osviti-o-955467.html>

Дата: 21.01.2025
Клас 6-А

План-конспект уроку

Тема: «Хайку МацуоБасьо. Роль художньої деталі. Підтекст».

Мета: поглибити розуміння учнів японської культури, повторити поняття «хайку» та «сезонних слів», вивчити поняття «підтекст»; продовжити знайомство дітей з творчістю МацуоБасьо.

Обладнання: презентація, інтерактивна дошка з доступом до інтернету, відео-ролік, роздатковий матеріал.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційна частина

- 1.1. Привітання. Емоційне налаштування. Рефлексія. Робота з криголамом.
- 1.2. Ознайомлення з правилами взаємодії на уроці.
- 1.3. Вступне слово вчителя.

II. Мотивація навчальної діяльності

- 2.1. Робота з епіграфом.

Скільки років землі –
і мільярд, і мільйон,
а яка вона досі ще гарна!

Ліна Костенко

- 2.2. Інтерактивна вправа «Об'єднай зображення за ознакою країни». Учні обирають символи України та Японії.
- 2.3. Робота з хмаринкою слів.
- 2.4. Визначення теми та завдань уроку.

III. Актуалізація опорних знань та вивчення нового матеріалу

- 3.1. Актуалізація читацького досвіду (японські казки, прочитані в 5 класі). Вправа «Впізнай за ілюстрацією».
- 3.2. Робота в групах. «Що нам відомо про Японію?»
Зберіть речення з поданих частин.

Група 1. Японію називають країною ранішнього сонця, тому що вона першою вітає світло ранішнього сонця.

Група 2. Національні символи Японії: одяг - кімоно; дерево - сакура; квітка - хризантема; орігамі – мистецтво складати фігурки з паперу; гордість японців – вулкан Фудзіяма.

Група 3. Японці з великою повагою ставляться до природи: рослин, тварин - все в природі вони вважають живим.

Група 4. Традиційне японське житло майже не має меблів, все з дерева та паперу, але зараз японці в містах живуть по-сучасному.

- 3.3. Перегляд відео та визначення елементів традиційної культури Японії та сучасної.

3.4. Вправа із взаємоперевіркою «Доповніть речення». Використовуючи роздатковий матеріал або презентацію, визначте ознаки хайку. Чому, на вашу думку, не всі хайку, перекладені українською, дотримуються схеми 5-7-5?

Руханка

Уважно послухайте хайку, визначте та виконайте дію, яку почуєте. Наприклад:

*Зацвіла земля.
Піду і я до лісу
Збирати радість.*

(Учні йдуть на місці та/або нахиляються, уявляючи, що щось збирають).

*Сонце сміється,
Танцює поміж хмар.
Вітер кружляє.*

*Злітає листя.
Скоріш хапай його, бо
Скоро все втече!*

*Все дме віхола.
Сумні сніжинки жене.
Не всі прогнала.*

3.5. Вправа «Встанови відповідність». Пригадайте, що таке сезонні слова. Розподіліть їх за порами року.

3.4. Вправа «Впізнай локацію». Подумайте, чи бачили ви колись квіти сакури? Де ви могли їх побачити у нашому місті?

3.5. Виразне читання хайку та їх аналіз. Визначення філософського сенсу хайку. Введення поняття «підтекст».

Алгоритм аналізу хайку:

1. Яким настроєм пройнято вірш?
2. Який пейзаж зображено?
3. Які сезонні слова містить хайку? На що вони вказують?
4. Знайдіть підтекст. Поясніть, як пов'язані у вірші картина природи та людина, її життя або душевний стан.

*Під час квітування сакур
Горам краси не додасть
Навіть ранкова зоря.*

*Дорога ця -
Така пуста, безлюдна!
Осінні сутінки.*

*Білий лотос
Не цурається багна,*

Із якого виріс.

*І зимування свято,
Якщо у твоєму серці -
Квітуча слива.*

IV. Систематизація та узагальнення знань і вмінь

4.1. Робота в групах. Творча робота «Крісло автора». Уявіть себе учнем Мацуо Басьо та обері третій рядочок хайку серед запропонованих (жирним виділено оригінали МацуоБасьо):

Група 1. Мандрівник – і все, це тепер моє ім'я! ...	а) Перша пісня весни.
	б) Спить плакуча верба.
	в) Йде осінній дощ.
	г) Лишилися хризантеми.
Група 2. Перед цією розквітлою сливою, Здається, й бик би замукав... ...	а) Першу пісню весни.
	б) Спить плакуча верба.
	в) Йде осінній дощ.
	г) Лишилися хризантеми.
Група 3. Очей не відведеш! – І після бурі такими ...	а) Перші пісні весни.
	б) Сплять плакучі верби.
	в) Йдуть осінні дощі.
	г) Лишилися хризантеми.
Група 4. Соловей на гілці – Це, мабуть, її душа? ...	а) Перша пісня весни.
	б) Спить плакуча верба.
	в) Йде осінній дощ.
	г) Лишилися хризантеми.

4.2. Вправа «Обери твір майстра». Визнач серед запропонованих хайку ті, що створені штучним інтелектом, і хайку майстра МацуоБасьо.

1) Сонце встає знов, Дніпро несе срібну мрію, Верби шепочуть.	3) Осіння паморозь! Рукою доторкнешся, І на долоні сльози палахтять.
2) Сад Шевченка, Вогні міста спалахують, Слобідський світанок.	4) Тихі Карпати, Мліє світанок в тумані, Річка співає.

V. Підсумки уроку

Промова вчителя.

VI. Рефлексія

Самооцінювання. Вправа «Визнач, який у тебе заряд».

VII. Домашнє завдання

Одне завдання на вибір: 1) у підручнику (стр. 203-205) оберіть хайку, який подобається вам найбільше. Намалюйте ілюстрацію до нього; 2) напишіть власний хайку про природу України. За бажанням також можете додати

ілюстрацію.

Список літератури

1. Криголам «Яке ти море?» t.me/kryholam_today
2. Факти про Японію. Конспект уроку зарубіжної літератури. 6 клас. МацуоБасьо. Ренкас Т.П.
3. Відео «Японія за 1 хвилину | Подорожую монтуючи». YouTube «Radulskiy»: <http://surl.li/lsnqda>
4. Підручник «Зарубіжна література. 6 клас» Ольга Ніколенко, Лідія Мацевко-Бекерська, Наталія Рудніцька
5. Підручник «Зарубіжна література. 6 клас» Євгенія Волощук, Олена Слободянюк
6. Збірка поезій МацуоБасьо у перекладі Бондаренка: <http://surl.li/tlnfpy>
7. Тематичні руханки для уроків зарубіжної літератури. Олена Чорна (із власної збірки хайку «Пори року»).
8. У плані-конспекті було використано генеративний штучний інтелект (чат GPT) та дизайнерські розробки платформи Canvaforeducation.

Приклади мотивації та рефлексії

- Криголам «Який ти сьогодні котик?» як елемент емоційного налаштування.

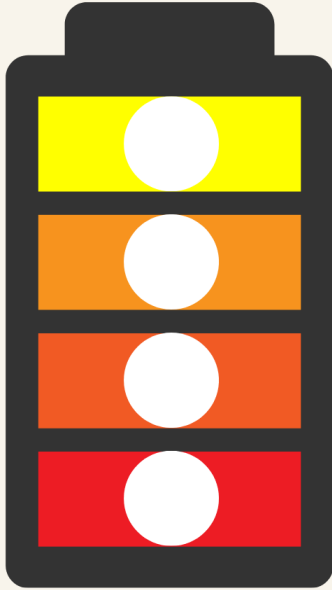

- Приклад криголаму, створеного штучним інтелектом (генератор зображень Dall-e).

- Приклади рефлексії.

ЯКИЙ У ТЕБЕ ЗАРЯД?

моє ім'я та прізвище: _____

Клас: _____

Інформація на уроці була корисна та цікава.
Залюбки використаю за нагоди (75-100%).

Інформація сподобалася, але навряд чи
буду використовувати (25-75%).

Інформацію зрозумів частково. Можу
відтворити за допомогою вчителя (0-25%).

Не зрозумів інформацію та не буду
використовувати (0%).

РЕФЛЕКСІЯ

Я ЗНАЮ...

Blank reflection box with horizontal lines for writing.

Я ДІЗНАВСЯ/ЛАСЯ...

Blank reflection box with horizontal lines for writing.

МЕНЕ ЗДИВУВАЛО...

Blank reflection box with horizontal lines for writing.

МЕНЕ ВРАЗИЛО...

Blank reflection box with horizontal lines for writing.

Я ВІДЧУВ/ЛА...

Blank reflection box with horizontal lines for writing.

Робочий зошит учня

Додаток 3

Тема уроку: _____

Завдання 1. Збери речення з поданих словосполучень:

...країною вранішнього сонця,..	...світло вранішнього сонця.	Японію називають...	...першою вітає...	...тому що вона...
---------------------------------------	------------------------------------	------------------------	-----------------------	-----------------------

Завдання 2. Згадайте ознаки хайку та заповніть пропуски.

Ознаки хайку:

1. Постійна кількість складів (5-7-5).
2. Відсутність рими.
3. Надзвичайна стислість.
4. Увага до деталі, натяки (юген).
5. Замилювання природою.
6. Філософський сенс.

Хайку – це різновид _____ (числї?) ліричної поезії, який складається з _____ (скільки?) рядків та не має _____ (чого?). Хайку містить _____ (скільки?) складів та змальовує красу _____ (чого?) й гармонію між світом природи та _____.

*Пуцу коня вбрід –
полегесеньку впишусь
В літній краєвид.*

Сезонні слова	
Весна	Молода трава, сливовий цвіт, серпанок, весняні хвилі, туман, соловей, жайворонок, ластівка, цвіт сакури.
Літо	Цикада, дощ, злива, ірис, цвіт апельсина, зозуля, вечірня прохолода, троянда, лілія, гроза, веселка, водограй, равлик, змія, муха, віяло, літня річка, лотос.
Осінь	Сутінки, повний ясний місяць, іній, кумкання жаб, рисове поле, роса, очерет, хризантеми, червоне листя клена, дикі качки, коник, цвіркун, олень, крук.
Зима	Сніг, рожево-білий колір, грудень, холод, кінець року, короткий день, січень, самота.

Завдання 3. Крісло автора. Уяви себе учнем МацуоБасьо та обери третій рядочок хайку серед запропонованих:

Мандрівник – і все, це тепер моє ім'я! ...	а) Перша пісня весни.
	б) Спить плакуча верба.
	в) Йде осінній дощ.
	г) Лишились хризантеми.

Завдання 4. Визнач серед запропонованих хайку ті, що створені штучним інтелектом, і хайку майстра МацуоБасьо.

1) Сонце встає знов, Дніпро несе срібну мрію, Верби шепочуть.	3) Осіння паморозь! Рукою доторкнешся, І на долоні сльози палахтять.
2) Сад Шевченка, Вогні міста спалахують, Слобідський світанок.	4) Тихі Карпати, Мліє світанок в тумані, Річка співає.